

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

kwiecień-maj-czerwiec

Nr 43
(2/2018)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZĘPURKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOĞLOU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Academy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 | e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

ANGELIKA CIŻYŃSKA *Zasadność istnienia Trybunału Stanu w systemie organów państwa Rzeczypospolitej Polskiej* | 9

JAKUB KOZŁOWSKI *Zasada pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej jako strukturalna podstawa systemu prawa unijnego* | 29

ANNA GRZYWACZ *Problematyka wymogu oryginalności w prawie autorskim w świetle orzecznictwa w Europie - Polsce i Hiszpanii* | 41

GRZEGORZ TYLEC *Monitoring wizyjny jako ingerencja w sferę dóbr osobistych* | 56

PAWEŁ JUŚCIŃSKI, PRZEMYSŁAW PIOTR JUŚCIŃSKI *Ochrona wizerunku contra wolność prasy: publikowanie fotografii oskarżonego w świetle polskich regulacji i orzecznictwa ETPC* | 79

MAREK BIELECKI *Zakres wolności religijnej w domach pomocy społecznej. Uwagi na kanwie wyroków WSA w Lublinie z 11 grudnia 2012 r. (II SA/Lu 897/12) i WSA w Gliwicach z 12 kwietnia 2016 r. (IV SA/G1 757/15)* | 103

JAN KLUZA *Wniosek o ściganie przestępstwa w procesie karnym* | 121

KAROLINA PALKA *Penalizacja kłamstwa o Auschwitz na przykładzie systemów prawnych wybranych krajów* | 132

ADRIAN ROMKOWSKI *„Sprawstwo kierownicze” i „sprawstwo polecające” w perspektywie podstaw odpowiedzialności za wykroczenia* | 145

GRZEGORZ WOLAK *O pojęciu pracownika z art. 218 § 1a k.k.* | 159

ANDRZEJ PIECZYWOK *Podstawowe kategorie etyczno-prawne i organizacyjne w pracy zawodowej funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa publicznego* | 183

MAGDALENA JASKULSKA *Odpowiedzialność materialna pracownika za szkodę wyrządzoną pracodawcy* | 201

JUDYTA PRZYŁUSKA-SCHMITT *Bitcoin – ujęcie w polskim prawie podatkowym* | 243

ARTUR LIS, SYLWESTER BORYS *Wpływ niemieckich rozwiązań ustrojowych na władzę ustawodawczą w Polsce (zarys zagadnienia)* | 253

KAROLINA PALKA, MAREK STOLORZ *Bankomaty i wpłatomaty obsługujące kryptowaluty – problemy prawne* | 285

PAWEŁ KOŁEK *Usługi medyczne - zwolnienie z podatku od towarów i usług* | 300

MARCIN MOLENDĄ, MARTA KRUHLAYĄ *Personel jako najważniejszy element marketingu mix w przedsiębiorstwie turystycznym* | 321

ROBERT PARUZEL *Problem innowacji – ujęcie teoretyczne* | 334

ZBIGNIEW KLIMIUK *Metody i formy popierania polskiego eksportu w okresie międzywojennym. Pośrednie formy popierania eksportu (część III)* | 347

TOMASZ GUZIK *Ocena instytucji klauzuli arbitrażowej z perspektywy ekonomicznej analizy prawa* | 369

MAŁGORZATA SZRENIAWSKA *Urzędowe kontrole żywności* | 381

Glosa

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku NSA z dnia 29 sierpnia 2017 r., I OSK 3017/15* | 391

Sprawozdanie

ARTUR LIS *Jubileuszowa pielgrzymka do Rzymu na 100-lecie KUL* | 402

Contents

Articles

ANGELIKA CIŻYŃSKA *The legitimacy of the existence of the State Tribunal in the system of organs of the state of the Republic of Poland* | 9

JAKUB KOZŁOWSKI *Principle of the primacy of European Union law as a structural basis of the EU law system* | 29

ANNA GRZYWACZ *The requirement of originality in copyright law in light of the European - Polish and Spanish Judgments* | 41

GRZEGORZ TYLEC *Video monitoring as infringement of moral rights* | 56

PAWEŁ JUŚCIŃSKI, PRZEMYSŁAW PIOTR JUŚCIŃSKI *Protecion of the person's image contra freedom of the press: publishing photographs of the accused in light of Polish regulations and the ECHR case law* | 79

MAREK BIELECKI *The scope of religious freedom in residential homes. Comments on the basis of the sentences of Provincial Administrative Court in Lublin from the 11th of December 2012 (II SA/Lu 897/12) and Provincial Administrative Court in Gliwice from the 12th of April 2016 (IV SA/G1 757/15)* | 103

JAN KLUZA *Application for prosecuting offense in a criminal trial* | 121

KAROLINA PALKA *Penalization of the Auschwitz denial by the example of the legal system in selected countries* | 132

ADRIAN ROMKOWSKI *„Administering the perpetration” and „ordering the perpetration” in the perspective of basis of liability for contraventions* | 145

GRZEGORZ WOLAK *About the notion of employee under art.218 §1a Penal Code* | 159

ANDRZEJ PIECZYWOK *Basic ethical and legal categories in the professional work of officers of public security services* | 183

- MAGDALENA JASKULSKA *Material liability of the employee for the damage caused to the employer* | 201
- JUDYTA PRZYŁUSKA-SCHMITT *Bitcoin - an approach to Polish tax law* | 243
- ARTUR LIS, SYLWESTER BORYS *Influence of German political solutions on the legislative branch in Poland (outline of the issue)* | 253
- KAROLINA PALKA, MAREK STOLORZ *Legal problems of cryptocurrences ATMS* | 285
- PAWEŁ KOŁEK *Medical services - exemption from a tax on goods and services* | 300
- MARCIN MOLENDNA, MARTA KRUHLAYA *Personnel as an essential element of marketing mix in the tourism industry* | 321
- ROBERT PARUZEL *The problem of innovation - a theoretical approach* | 334
- ZBIGNIEW KLIMIUK *Indirect methods and forms of promoting Polish exports in the interwar period (part III)* | 347
- TOMASZ GUZIK *The Evaluation of Arbitration Clause from the perspective of Economic Analysis of Law* | 369
- MAŁGORZATA SZRENIAWSKA *Official food inspections* | 381

Gloss

- SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Supreme Administrative Court of 6 July 2017 file ref. II OSK 2766/15* | 391

Report

- ARTUR LIS *The Jubilee Pilgrimage to Rome on the 100th Foundation's Anniversary of John Paul II Catholic University of Lublin* | 402

Karolina Palka

Penalizacja kłamstwa o Auschwitz na przykładzie systemów prawnych wybranych krajów

Penalization of the Auschwitz denial by the example of the legal system in selected countries

1. Wstęp

„Kłamstwo o Auschwitz” znane jest także pod nazwą „kłamstwa oświęcimskiego”¹, jednak za bardziej prawidłowe należy uznać pierwszy termin z uwagi na to, że utożsamianie miasta z obozem koncentracyjnym może rodzić cały szereg negatywnych konsekwencji.

Ścisła interpretacja tego pojęcia oznacza zachowania, które kontestują fakt ludobójstwa, jaki wydarzył się w nazistowskich obozach śmierci lub uznają, że są one wyolbrzymione (doktryna ta nosi nazwę rewizjonizmu oraz negacjonizmu). Według niektórych ekspertów „kłamstwem oświęcimskim” jest także stosowanie określenia „polskie obozy” z uwagi na to, że może być ono zrozumiane jako przypisywanie odpowiedzialności za nie Narodowi Polskiemu².

Historycznie określenie to pojawiło się po raz pierwszy w 1973 roku w RFN, kiedy to były SSman – Thies Christophersen, który pod koniec funkcjonowania obozu KL Auschwitz odbywał tam swoją służbę napisał, że nie był to obóz śmierci, a więc wszystkie informacje na ten temat są kłamstwem. Po czasie tę interpretację

¹ To pojęcie do polskiego prawa karnego wprowadził prof. Witold Kulesza. Instytut Pamięci Narodowej <https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/289,Federalny-Krzyz-Zaslugi-I-Klasy-dla-prof-dr-hab-Witolda-Kuleszy-Dyrektora-Glowne.html> [dostęp: 09.03.2018].

² Za kłamstwo fałszujące historię uznał to określenie np. Sąd Apelacyjny w Krakowie. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie - I Wydział Cywilny z dnia 22 grudnia 2016 r., (sygn..I ACa 1080/16).

zmieniono o 180 stopni i to właśnie wypowiedzi podobne do tez Christophersena uznawane są dziś za kłamstwo o Auschwitz³.

Publiczne głoszenie poglądów negacjonistycznych jest przestępstwem w wielu krajach, głównie europejskich. Niestety, w niektórych porządkach prawnych zauważa się negatywną tendencję uznawania przez państwo rewizjonizmu za oficjalną doktrynę⁴. Niniejsza praca będzie skupiać się wyłącznie na kłamstwie oświęcimskim sensu stricte, czyli wyłącznie na regulacjach, które przewidują odpowiedzialność karną za wypowiedzi negacjonistyczne w kilku wybranych krajach, choć należy zauważyć, że przestępstwo to obecne jest już w kilkunastu porządkach europejskich i ponad dwudziestu na świecie⁵.

2. Regulacje wybranych państw będących członkami Unii Europejskiej

Unia Europejska w ramach Rady UE uchwaliła wspólne działanie, zgodnie z którym państwa powinny podjąć starania w celu wprowadzenia przepisów karnych zakazujących negowania przestępstw wymienionych w art. 6 Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego⁶, tj.: zbrodni przeciw pokojowi, zbrodni wojennych, zbrodni przeciwko ludzkości⁷.

2.1. Niemcy

Przed wprowadzeniem właściwych regulacji karnych za głoszenie kłamstwa o Auschwitz czyny te mogły być ścigane z § 185 StGB, tj. klasycznego znieważenia,

³ W. Kulesza, „Kłamstwo o Auschwitz” jako czyn zabroniony w polskim i niemieckim prawie karnym, [w:] *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca*, (red.) Ł. Pohl, Poznań 2009, s. 297.

⁴ Jako przykład United States Holocaust Museum w Nowym Jorku podaje Iran. <https://www.ushmm.org/confront-antisemitism/holocaust-denial-and-distortion/iran> [dostęp: 09.03.2018].

⁵ Por. J. Lechholz-Zey, *The laws banning Holocaust denial*, [w:] GPN Original issue 9/2012, s. 1, http://www.ihgilm.com/wp-content/uploads/2016/01/Laws-Banning-Holocaust_Denial.pdf, [dostęp: 14.03.2018].

⁶ Wspólne działanie Rady Unii Europejskiej z dnia 15 lipca 1996 r. przyjęte przez Radę na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, dotyczące działania w celu zwalczania rasizmu i ksenofobii, 96/443/WSiSW, *Dziennik Urzędowy UE L 185, 24/07/1996 P. 0005 – 0007*.

⁷ Porozumienie międzynarodowe w przedmiocie ścigania i karania głównych przestępców wojennych Osi Europejskiej, podpisane w Londynie dnia 8 sierpnia 1945 r. (Dz. U. 1947 nr 63 poz. 367).

co wynikało z orzeczenia Sądu Najwyższego RFN, który stwierdził, że zakłamywanie zbrodni, jakie zostały dokonane przez nazistów na Żydach obraża każdego, który ma takie pochodzenie. Początkowo rozwiązanie to było jednak ograniczone złożeniem wnioskiem o ściganie przez osobę pokrzywdzoną. Później, nowelizując niemiecki kodeks karny dodano publiczno-skargowy tryb ścigania znieważenia w przypadkach, gdy pokrzywdzony należy do grupy, która była prześladowana pod rządami nazistów⁸.

W 1994 roku⁹ wprowadzono przepis, który zakazuje zachowań, podejmowanych publicznie lub na zebraniu, aprobujących, zaprzeczających lub pomniejszających czyny dokonane podczas panowania nazizmu i wskazanych w sekcji 6 (1) Kodeksu zbrodni przeciwko prawu międzynarodowemu (specjalnego niemieckiego uregulowania dotyczącego przestępstw przeciwko prawu międzynarodowemu). Zachowania te muszą być podjęte w sposób zakłócający porządek publiczny. Zagrożone są karą 5 lat pozbawienia wolności lub grzywną¹⁰.

W niemieckich komentarzach pojawił się także ciekawy problem, który może odnosić się także do innych ustawodawstw, gdzie występuje znamię „zaprzecza” – mianowicie, że redakcja ta wymaga umyślności działania sprawcy, a więc osoby, które kłamią o ludobójstwu i rzeczywiście w to wierzą – nie spełnią tego znamienia¹¹.

Jak zauważa profesor Witold Kulesza¹² w niemieckim prawie karnym występuje także unikatowe przestępstwo wedle którego karze pozbawienia wolności do lat 3 lub grzywnie podlegają osoby, które publicznie lub podczas spotkania, zakłócają sposób publiczny w sposób naruszający godność osób zamordowanych przez pochwalanie, idealizowanie czy usprawiedliwianie rządów nazistów¹³. Jest to szczególnie dla tych zachowań, które nie zaprzeczają zagładzie, jaka miała miejsce w obozach koncentracyjnych, ale gloryfikują i idealizują zagładę, przykładowo jako dobre rozwiązanie dla gospodarki.

Każdy z niemieckich przepisów zapobiega także szerzeniu się antysemityzmu, ponieważ blokuje tezy wrogie w stosunku do Żydów, zwłaszcza powstrzymuje nawoływanie do przywrócenia maszyny śmierci w celu zgładzenia tejże grupy.

⁸ W. Kulesza, s. 302.

⁹ Tamże.

¹⁰ Por. German Criminal Code z 13 listopada 1998 r. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1241 [dostęp: 25.03.2018].

¹¹ W. Kulesza, s. 304.

¹² Tamże, s. 311.

¹³ Por. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, *German Criminal Code*, http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1246 [dostęp: 04.04.2018 r.].

2.2. Polska

Na gruncie prawa polskiego odpowiedzialność karną za kłamstwo oświęcimskie sensu stricto przewiduje art. 55 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Najwięcej problemów na jej gruncie rodzi znamię czasownikowe „zaprzecza” – głównym problemem jest odpowiedź na pytanie czy jego interpretacja będzie oznaczać wyłącznie stwierdzenia, które są całkowitą nieprawdą czy także takie, które zawierają zarówno stwierdzenia fałszywe, jak i prawdziwe – jak np. zmiana, co do ilości ofiar, przeinaczanie ustalonych przez historyków faktów.

Mateusz Woiński uważa, że rozwiązanie problemu znamienia „zaprzecza” opiera się na odpowiedzi na pytanie czy zmiana dokonana przez sprawcę była zmianą istotną¹⁴.

Określenie granicy między stwierdzeniem istotnym, a nieistotnym jest jednak bardzo trudne, bo jest to granica wyjątkowo ocenna i płynna. Słuszniejsze wydaje się wprowadzenie dodatkowego warunku – mianowicie, czy stwierdzenie, jakiego użył sprawca narusza dobro prawne – czyli pamięć ofiar zagłady. Jeśli zmiana będzie istotna, a dodatkowo będzie godzić w nie godzić – będziemy mieli do czynienia z zaprzeczaniem.

Zaprzeczenie musi być także dokonane wbrew faktom – rozumianym jako naukowo ustalone informacje. Tym samym wątpliwości nie budzi sytuacja, gdzie historycy na podstawie rzetelnych i naukowych badań zmieniają w już utartą wiedzę na temat zagłady. Fakty to właśnie informacje ustalone na ich podstawie, nikt nie ma na nie monopolu i można poddawać je swobodnemu, naukowemu dyskursowi. Historycy także nie naruszają żadnej normy sankcjonowanej, bo nie ingerują w dobra prawne, które chroni przepis, ich zachowania są więc pierwotnie legalne¹⁵. Powyższe dowodzi, że niewątpliwie nie popełniają oni przestępstwa.

Na gruncie polskiego prawa nierelevantne są zachowania, które zbrodnie pochwalają lub usprawiedliwiają¹⁶.

Karalne jest wyłącznie zaprzeczanie zbrodniom, które enumeratywnie zostały wymienione w art. 1 ust. 1 ustawy o IPN, w kontekście kłamstwa oświęcimskiego są to zbrodnie nazistowskie¹⁷, które nie mają ustawowej definicji, jednak należy

¹⁴ M. Woiński, *Prawnokarne aspekty zwalczania mowy nienawiści*, Warszawa 2014, s. 194-195.

¹⁵ Zgodnie z koncepcją wtórnej i pierwotnej legalności czynów. W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2014, s. 177.

¹⁶ M. Woiński, s. 194.

¹⁷ Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. nr 155 poz. 1016).

tu przychylić się do stanowiska Tomasza Stadnickiego, który za takie uważa czyny będące zbrodniami przeciwko ludzkości, pokojowi lub zbrodnie wojenne, których sprawcami byli funkcjonariusze państwa niemieckiego, a popełnione zostały w latach 1939-1945 i podlegają ściganiu na podstawie rozdziału XVI kodeksu karnego oraz Dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcanie się nad ludnością cywilną i jeńcami¹⁸.

Dnia 1 marca 2018 roku w życie weszła także tak zwana nowelizacja ustawy o IPN¹⁹, jednak z powodu skierowania w trybie kontroli następcej przez Prezydenta o zbadanie jej zgodności z Konstytucją RP²⁰ oraz z powodu tego, że miała dotyczyć ona kłamstwa oświęcimskiego sensu largo (jak można przeczytać z projektu ustawy – głównie odpowiedzialności karnej za użycie określeń „polskie obozy śmierci”²¹ zostanie ona wyłączenie w tym momencie zaakcentowana.

2.3. Włochy

Jeszcze jednym z państw Unii Europejskiej, które wdrożyło postulaty wspólnego działania 96/443/WSiSW są Włochy, które obecnie obowiązujące regulację wprowadziły w czerwcu 2016 roku²². Przestępstwami są zachowania polegające na zaprzeczaniu dokonanym zbrodniom przeciwko ludzkości lub ludobójstwu. Ich znaczenia oparte są, jak w większości państw europejskich, na definicjach opracowanych przez Międzynarodowy Trybunał Karny. Przestępstwo to zagrożone jest stosunkowo wysoką karą wynoszącą od 2 do 6 lat pozbawienia wolności²³.

Tuż po uchwaleniu ustawy zaczęły pojawiać się głosy, że ta może ograniczać wolność słowa. Jednym z argumentów, który tak naprawdę można odnieść do

¹⁸ T. Stadnicki, *Funkcja śledcza Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu*, [w:] Prokuratura i Prawo 2006/9, (red). W. Grzeszczyk, Warszawa 2006, s. 104.

¹⁹ Ustawa z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Instytucji Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o grobach i cmentarzach wojennych, ustawy o muzeach oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. poz. 609).

²⁰ Wniosek Prezydenta RP o zbadanie zgodności z Konstytucją ustawy z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Instytucji Pamięci Narodowej..., sprawa przed TK o sygn. K 1/18.

²¹ Druk Sejmu VIII kadencji nr 806, uzasadnienie, s. 2.

²² Por. JTA, *Italy's parliament approves bill criminalizing Holocaust denial*, [w:] *The Times of Israel*, <https://www.timesofisrael.com/italys-parliament-approves-bill-criminalizing-holocaust-denial/> [dostęp: 12.03.2018].

²³ Tamże.

każdego z porządków prawnych, które penalizują kłamstwo oświęcimskie jest postulat niewprowadzania rozwiązań na kształt cenzury, a edukacja społeczeństwa, która obaliłaby naukowo twierdzenia negacjonistów²⁴.

2.4. Węgry

Jedne z największych zawirowań w ostatnich latach wokół penalizacji kłamstwa oświęcimskiego w danym kraju pojawiły się właśnie na Węgrzech. W 2010 roku za przestępstwa zostały uznane czyny negujące zbrodnie Holocaustu i zostały one zagrożone karą do 3 lat pozbawienia wolności²⁵.

W 2013 zmieniono kształt tego przestępstwa, przez usunięcie słowa „Holocaust”. W nowym brzmieniu przepis węgierskiego kodeksu karnego zabrania negowania zbrodni popełnionych podczas rządów nazizmu (oraz komunizmu, ale to wykracza poza problematykę kłamstwa oświęcimskiego)²⁶.

Na gruncie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego tego kraju te przepisy budzą szczególne, niespotykane na taką skalę w Europie, kontrowersje. W 1992 roku uchylił on obowiązujące ówczesnie prawo zakazujące głoszenia tez kłamstwa oświęcimskiego, jako nadmiernie ograniczające prawo do wolności wypowiedzi²⁷.

Nie należy zgodzić się z argumentacją Trybunału Konstytucyjnego. Już na gruncie art. 10 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, której Węgry są stroną²⁸, przewidziana jest możliwość ograniczania wolności uzewnętrzniania przekonań, a więc także ekspresji, której przykładem jest wolność słowa²⁹. Musi ona jednak być zrealizowana np. z uwagi na ochronę dobrego imienia i praw innych osób czy też ochronę moralności. Wprowadzenie karalności kłamstwa o Auschwitz spełnia oba te wymogi. Wypowiedzi negacjonistyczne uderzają w dobre imię całych narodów przypisując im fałszowanie historii.

²⁴ Por. S. Mane, DPA, *Italian Parliament Adopts 'Historic' Law Combating Holocaust Denial* [w:] Haaretz, <https://www.haaretz.com/world-news/europe/holocaust-denial-law-adopted-in-italy-1.5393802> [dostęp: 12.03.2018].

²⁵ Por. AP, *Hungary criminalises holocaust denial*, [w:] *Independent*, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/hungary-criminalises-holocaust-denial-1907713.html> [dostęp: 13.03.2018].

²⁶ Por. J. Temperman, *Religious Hatred and International Law. The Prohibition of Inticement to Violence or Discrimination*, Cambridge 2016, s. 283.

²⁷ Por. J. Lechtholz-Zey, s. 7.

²⁸ *Dokument ratyfikacyjny Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności między Węgrami, a Radą Europy*, 1992.

²⁹ B. Gronowska et al., *Prawa człowieka i ich ochrona*, Toruń 2010, s. 399.

Z kolei prawno-karna ochrona faktów dotyczących zagłady pomaga w kształtowaniu świadomości społeczeństwa w ten sposób, aby zapobiec ludobójstwu w przyszłości.

2.5. Czechy

Także u naszych południowych sąsiadów można odnaleźć przepisy związane z „kłamstwem oświęcimskim”. § 261a tamtejszego kodeksu karnego zawiera aż cztery znamiona czasownikowe odpowiedzialności za to przestępstwo. Będzie nim bowiem dokonywane publicznie zaprzeczanie, poddawanie w wątpliwość, pochwalanie lub usiłowanie usprawiedliwiania nazistowskiego ludobójstwa albo innych zbrodni przeciw ludzkości. Przestępstwo to zagrożone jest karą od 6 miesięcy do 3 lat pozbawienia wolności³⁰.

Jest to stosunkowo szeroka regulacja, obejmująca dużo więcej zachowań niż ma to miejsce na gruncie innych ustawodawstw karnych. Nie budzi też ona jakiś szczególnych wątpliwości, chociaż wydaje się, że czeskie prawo nie przewiduje bagatelizowania zbrodni, co powoduje swoistą lukę.

2.6. Słowacja

Bardzo podobna regulacja do czeskiej funkcjonuje także na terenie Słowacji. Artykuł 422d tamtejszego kodeksu karnego przewiduje przestępstwo: „Kto publicznie zaprzecza, kwestionuje, pochwała lub próbuje usprawiedliwić Holocaust, zbrodnie popełnione podczas rządów ideologii faszystowskiej, zbrodnie oparte na ideologii komunistycznej lub zbrodnie innych podobnych ruchów, które zostały dokonane za pomocą przemocy, groźby przemocy lub innych poważnych krzywd wymierzonych w pozbawienie podstawowych praw i wolności człowieka podlega karze pozbawienia wolności od trzech miesięcy do 3 lat”³¹.

Tłumaczenie powyższego przepisu postanowiono rozszerzyć w niniejszej analizie także do zbrodni komunistycznych oraz dokonanych przez inne, podobne ruchy, a nie wyłącznie do nazistowskich, ponieważ te wyznaczone są zgodnie z Porozumieniem w sprawie ścigania zbrodniarzy państw osi, czyli Karcie

³⁰ A. Janisławski, P. Konopka, *Zagadnienie penalizacji „kłamstwa oświęcimskiego”*, [w:] *Palestra 2009/1-2*, red. S. Mikke, Warszawa 2009, s. 61.

³¹ T. Gábriš, L. Kovár, *Computer Related Crime*, [w:] *IEL Cyber Law*, red. R. Blanpain et al., Holandia 2014, s. 360.

Międzynarodowego Trybunału Wojskowego³² (są to zbrodnie przeciw pokojowi, ludzkości oraz zbrodnie wojenne³³). Takie poszerzenie może skutkować zarzutem o braku wystarczającej określoności prawa karnego. Przykładowo, problematyczna może być negacja pobicia ze skutkiem śmiertelnym dokonanego przez sympatyka nazistów na osobie narodowości żydowskiej w kraju nieobjętym władzą państwa osi. Z jednej strony jest to zbrodnia podobnego ruchu, ale z drugiej nie może być ona oceniana na równi z negacją masowych zbrodni popełnianych w obozach śmierci.

3. Regulacja wybranych państw znajdujących się poza Unią Europejską

Także niektóre państwa, które nie są członkami Unii Europejskiej wprowadziły regulacje penalizujące kłamstwo o Auschwitz, nawet te, których II wojna światowa i Holocaust nie dotknęły tak mocno.

3.1. Lichtenstein

Na uwagę zasługuje regulacja Lichtensteinu, gdyż już na pierwszy rzut oka jest dość oryginalna. Kodeks karny tego państwa zakazuje czynów polegających na publicznym zaprzeczaniu, grubiańskim bagatelizowaniu lub próbowaniu usprawiedliwianiu ludobójstwa lub zbrodni przeciwko ludzkości. Unikalnym rozwiązaniem jest wprowadzenie katalogu sposobów w jakie można dokonać tego przestępstwa. Z pozoru jest to katalog otwarty, bowiem są to: słowo, pismo, obraz, sygnał przesyłany w formie elektronicznej, gest, akt przemocy, ale także inne sposoby – po odczytaniu całego wyliczenia okazuje się, że jest to jednak katalog zamknięty. Przestępstwo zagrożone jest karą do 2 lat pozbawienia wolności³⁴.

Przede wszystkim na uwagę zasługuje druga z czynności sprawczych niniejszego przepisu. Problematyczne jest „grubiańskie bagatelizowanie”. Wydaje się, że grubiański sposób zachowania to sposób ordynarny, z czego wynika, że spełnieniem tego znamienia będą np. niewybredne żarty na ten temat. Określenie

³² Tamże.

³³ Karta Międzynarodowego Trybunału Wojskowego, Londyn, 8 sierpnia 1945 r.

³⁴ Por. J. Lechtholz-Zey, *The laws...*, s. 10 – tłumaczenie na język angielski na podstawie tekstu jednolitego kodeksu karnego Liechtensteinu <https://www.gesetze.li/konso/suche> [dostęp: 27.11.2009].

odczytane całościowo można sprowadzić do wszelkich przejawów ordynarnego sprowadzania do błahostek zbrodni czy ludobójstwa. Tym samym należy postawić pytanie czy zachowania, które nie będą grubiańskie nie będą spełniały żadnego ze znamion, a więc nie będą popełnieniem tego przestępstwa. Prawa karnego nie można interpretować w sposób niekorzystny, a więc odpowiedź na powyższe pytanie jest twierdząca.

Drugą zastanawiającą kwestią jest określenie „sygnał przesyłany w formie elektronicznej” – wydaje się, że słusznym jest rozumienie go jako np. telegrafu.

Nietypowe jest także uregulowanie wprowadzające wspomniany już wcześniej katalog otwarty możliwości w jaki można popełnić to przestępstwo. Ustawodawca Liechtensteinu nie musiał bowiem wymieniać ich przykładów, bo są one desygnatami pojęcia „inne sposoby”.

3.2. Rosja

W 2014 roku rosyjski prezydent Władimir Putin podpisał ustawę, której nazwę przetłumaczyć można jako „Prawo przeciwko usprawiedliwianiu nazizmu”³⁵. Regulacja ta spotkała się z protestami zarówno ze strony polityków, jak i historyków³⁶.

Ustawa wprowadziła do rosyjskiego kodeksu karnego art. 354, który penalizuje zachowania polegające na zaprzeczaniu faktom stwierdzonym przez Międzynarodowy Trybunał Wojskowy, który osądzał i skazywał głównych przestępców wojennych państw osi³⁷ lub aprobujące zbrodnie osądzone przez niego lub świadomym rozpowszechnianiu nieprawdziwych informacji na temat czynów, jakich dokonywał Związek Socjalistycznych Republik Ludowych podczas trwania drugiej wojny światowej. Przestępstwo to zagrożone jest karą do 300.000 rubli grzywny lub 3 latami więzienia³⁸.

Rosyjski kodeks karny przewiduje także kwalifikowany typ tego przestępstwa – w przypadku popełnienia go w urzędzie publicznym lub w mediach. W tym przypadku kara wzrasta do 500.000 rubli lub 5 lat więzienia oraz skutkuje zakazem

³⁵ Por. J. Prus, *Russia's Use of History as a Political Weapon*, [w:] *Policy Paper no. 12 (114)*, red. M. Zaborowski, et al., Warszawa 2015, s. 1, https://www.pism.pl/files/?id_plik=19763 [dostęp: 13.03.2018].

³⁶ Por. I. Kurilla, *The Implications of Russia's Law against the „Rehabilitation of Nazism”*, PONARS Eurasia Policy Memo No. 331, s. 1, 08-2014 http://www.ponarseurasia.org/memo/201408_Kurilla [dostęp: 14.03.2018].

³⁷ Chodzi o Międzynarodowy Trybunał Wojskowy w Norymberdze.

³⁸ Por. I. Kurilla, s. 2.

wykonywania niektórych zawodów lub zajmowania niektórych stanowisk na następne 3 lata³⁹.

Podobnie, jak ma to miejsce w polskiej regulacji podstawowym problemem interpretacyjnym jest znamię czasownikowe „zaprzeczać”. Wydaje się, że powinno się go odczytywać podobnie, jak na gruncie naszego prawa.

Wychodząc poza koncepcję kłamstwa o Auschwitz, ale wchodząc w jakże analogiczne kłamstwo katyńskie należy skrytykować rozwiązanie przewidziane w trzecim z wyżej wymienionych typów przestępstw (tj. rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji na temat ZSRR), bowiem pozostawia do swobodnego uznania sądu ocenę faktów historycznych, nie zakreślając żadnego dodatkowego kryterium, jak ma to miejsce przy zbrodniach, które zostały uznane przez Międzynarodowy Trybunał Wojskowy. Tym samym nawiasem mówiąc, mimo uznania zbrodni katyńskiej przez rosyjską Dumę⁴⁰ sąd teoretycznie mógłby nie uznać za przestępstwo czynów głoszących, że mordów w Katyniu dokonali naziści. Poza karalnością mogą pozostać też takie czyny, które gloryfikują czyny radzieckie, np. pomijają brak prawidłowej reakcji na Holocaust przez Stalina przed inwazją III Rzeszy na ZSRR czy też zawyżają wysokość radzieckich ofiar.

3.3. Izrael

Knesset, parlament Izraela – państwa, którego obywatele niewątpliwie najbardziej zostali dotknięci zagładą obecnie obowiązujące prawo zabraniające głoszenia rewizjonistycznych tez uchwalił w 1986 roku⁴¹.

Zakazane jest wygłaszanie jakichkolwiek oświadczeń (zarówno ustnych, jak i pisemnych), które negują lub pomniejszają zbrodnie przeciwko ludzkości lub zbrodnie przeciwko osobom narodowości żydowskiej, których dokonali naziści. Dodatkowo sprawca, aby popełnić to przestępstwo musi mieć zamiar wyrażenia sympatii, identyfikacji z nimi lub ich obrony.

Drugim typem przestępstwa są czyny polegające na wyrażeniu sympatii lub pochwały dla wyżej wymienionych zbrodni. Prawo wymaga analogicznego sposobu

³⁹ Por. A. Podrabinek, *The Legislation Phantom*, <https://imrussia.org/en/politics/732-the-legislation-phantom>, [dostęp: 15.03.2018].

⁴⁰ Por. I. Yazhborovskaia, *History of Articulation of Official Discourse in Russia*, [w:] *Totalitarian societies and democratic transition*, (red.) V. Zubok, Budapeszt-Nowy Jork 2017, s. 224

⁴¹ Por. Denial of Holocaust (Prohibition) Law, 5746-1986, <http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/history/holocaust/pages/denial%20of%20holocaust%20-prohibition-%20law-%205746-1986-.aspx>, [dostęp: 10.03.2018].

jego popełnienia jak to miało miejsce we wcześniej opisanym. Oba te przestępstwa zagrożone są karą do 5 lat pozbawienia wolności.

Akt prawny wprowadza także rozwiązanie na kształt polskich kontratypów – nie popełniają przestępstwa osoby, które publikują informacje rzetelne i zgodne z prawdą, jeśli nie mają zamiaru wyrażenia sympatii lub utożsamienia się ze sprawcami zbrodni przeciwko ludzkości lub zbrodni przeciwko osobom narodowości żydowskiej.

Dość oryginalnie uregulowany jest sposób ścigania tych przestępstw, ponieważ akt oskarżenia może być wniesiony jedynie przez Prokuratora Generalnego lub za jego zgodą.

W przeciwieństwie do polskiego prawa regulacja izraelska nie budzi takich wątpliwości – z racji tego, że ustawodawca nie wprowadził znamienia czasownikowego „zawyża” przestępstwami jest wyłącznie negowanie lub pomniejszanie zbrodni. Może to prowadzić do bardzo negatywnych konsekwencji – przede wszystkim nie będą bezprawne twierdzenia, które np. zaburzają proporcje ofiar, w którąkolwiek ze stron albo pomijają pamięć o jednym z narodów kosztem innego. Kolejnym zarzutem jest także uzależnienie ukarania sprawców tego przestępstwa od jednostronnej decyzji Prokuratora Generalnego.

4. Podsumowanie

Jak łatwo zauważyć penalizacja kłamstwa oświęcimskiego w większości krajów zakrojona jest na dużo szerszą skalę niż ma to miejsce w Polsce – często wynika to z enumeratywnego wyliczenia czynności, jakie prowadzą do popełnienia tego przestępstwa. Podjęta ostatnimi miesiący żywa dyskusja na ten temat słusznie poddaje pod dyskusję kwestię reformy obecnie obowiązującej ustawy o IPN, jednak nie wydaje się, żeby którekolwiek z zagranicznych rozwiązań było wysoce lepsze, niż polskie.

Nie należy także zgodzić się z postulatami optującymi za depenalizację „kłamstwa oświęcimskiego” w którymkolwiek z istniejących porządków prawnych z racji zarzutów dotyczących zbytowego ograniczania wolności słowa. Wynika to z tego, że mamy tu do czynienia z konfliktem dóbr prawnych. Pamięć ofiar zbrodni przeciwko ludzkości, jakie dokonały się podczas II wojny światowej, dobre imię narodów (często oskarżanych o brutalizację historii dla własnych, partykularnych interesów) rywalizują tutaj z nieograniczonym prawem do wolności wypowiedzi. Konflikt ten należy oceniać pozaprawnie z korzyścią dla grupy dóbr wymienionych jako pierwszych. Ograniczenie prawa do wolności wypowiedzi nie jest tu też zresztą całkowite, bo w każdym przypadku podjęcie rzetelnej, naukowej dyskusji na temat

historycznych faktów nie narusza żadnego z chronionych dóbr prawnych, a tym samym normy sankcjonowanej, więc nie jest przestępstwem.

Bibliografia

Literatura:

- Gábríš T., Kovár L., *Computer Related Crime*, [w:] IEL Cyber Law, (red.) R. Blanpain et al., Holandia 2014,
- Gronowska B. et al., *Prawa człowieka i ich ochrona*, Toruń 2010,
- Kulesza W., „*Kłamstwo o Auschwitz*” jako czyn zabroniony w polskim i niemieckim prawie karnym, [w:] Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca, red. Ł. Pohl, Poznań 2009,
- Temperman J., *Religious Hatred and International Law. The Prohibition of Inticement to Violence or Discrimination*, Cambridge 2016,
- Wróbel W., Zoll A., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2014,
- Woiński Mateusz, *Prawnokarne aspekty zwalczania mowy nienawiści*, Warszawa 2014,
- Yazhborovskaia Inessa, *History of Articulation of Official Discourse in Russia*, [w:] *Totalitarian societies and democratic transition*, red. V. Zubok, Budapeszt-Newy Jork 2017,
- Janisławski A., Konopka P., *Zagadnienie penalizacji „kłamstwa oświęcimskiego”*, [w:] *Palestra* 2009/1-2, red. S. Mikke, Warszawa 2009,
- Stadnicki T., *Funkcja śledcza Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu*, [w:] *Prokuratura i Prawo nr 9/2006*, red. Grzeszczyk W., Warszawa 2006.

Netografia:

- <https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/289,Federalny-Krzyz-Zaslugi-I-Klasy-dla-prof-dr-hab-Witolda-Kuleszy-Dyrektora-Glowne.html> [dostęp: 09.03.2018],
- <https://www.ushmm.org/confront-antisemitism/holocaust-denial-and-distortion/iran> [dostęp: 09.03.2018],
- AP, Hungary criminalises holocaust denial, [w:] Independent, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/hungary-criminalises-holocaust-denial-1907713.html> [dostęp: 13.03.2018],
- JTA, *Italy's parliament approves bill criminalizing Holocaust denial*, [w:] *The Times of Israel*, <https://www.timesofisrael.com/italys-parliament-approves-bill-criminalizing-holocaust-denial/> [dostęp: 12.03.2018],
- Kurilla Ivan, *The Implications of Russia's Law against the „Rehabilita*
- Lechtholz-Zey Jacqueline, *The laws banning Holocaust denial*, [w:] GPN Original issue 9/2012, http://www.ihgilm.com/wp-content/uploads/2016/01/Laws-Banning-Holocaust_Denial.pdf, [dostęp: 14.03.2018],

- Mane Saviona, DPA, *Italian Parliament Adopts 'Historic' Law Combating Holocaust Denial* [w:] Haaretz, <https://www.haaretz.com/world-news/europe/holocaust-denial-law-adopted-in-italy-1.5393802> [dostęp: 12.03.2018],
- Podrabinek Alexander, *The Legislation Phantom*, <https://imrussia.org/en/politics/732-the-legislation-phantom>, [dostęp: 15.03.2018],
- Prus Justyna, *Russia's Use of History as a Political Weapon*, [w:] *Policy Paper no. 12 (114)*, red. M. Zaborowski, et al., Warszawa 2015, https://www.pism.pl/files/?id_plik=19763 [dostęp: 13.03.2018],
- <https://www.gesetze.li/konso/suche> [dostęp: 27.11.2009],
- on of Nazism*”, PONARS Eurasia Policy Memo No. 331, 08-2014 http://www.ponarseurasia.org/memo/201408_Kurilla [dostęp: 14.03.2018].

Streszczenie

Artykuł przedstawia funkcjonowanie przestępstwa kłamstwa oświęcimskiego w kilku wybranych przez autora porządkach prawnych, podzielonych na państwa należące do Unii Europejskiej i państwa poza Unią Europejską. We wstępie znajduje się przedstawienie kontekstu historyczno-prawnego pojęcia. W części drugiej opracowania przedstawione są regulacje państw należących do wspólnoty europejskiej: Niemiec, Polski, Włoch, Węgier, Czech oraz Słowacji. Następny rozdział opisuje to przestępstwo w prawie Liechtensteinu, Rosji oraz Izraela. Podsumowanie to krótka polemika z podstawowym zarzutem, jaki pojawia się z związku z bytem tego przestępstwa, a także krótka zbiorcza ocena przytoczonych regulacji.

SŁOWA KLUCZOWE: Kłamstwo oświęcimskie, prawo karne, Holocaust

Summary

The article presents the functioning of the crime of the Auschwitz denial in several legal systems selected by the author, divided into states belonging to the European Union and countries outside the European Union. The introduction contains a presentation of the historical and legal context of the phrase. The second part of the article presents the regulations of countries belonging to the European community: Germany, Poland, Italy, Hungary, the Czech Republic and Slovakia. The next chapter describes this crime in the laws of Liechtenstein, Russia and Israel. The summary is a short polemic with the basic plea connected with the existence of this crime and a short brief of the featured regulations.

KEY WORDS: Auschwitz denial, criminal law, Holocaust

Autor

Karolina Palka - studentka V roku prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zainteresowania: prawo karne, kryminalistyka oraz dzieje II wojny światowej, szczególnie historia KL Auschwitz.